

הוסן ע"י כולל עיין הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

בבא מציעא דף צ"ד ע"א

משפטי התנאין

ר' יהודה	ר' מאיר	
תנאו קיים ¹	תנאו בטל	מעשה קודם לתנאי
תנאו בטל	תנאו בטל	מתנה על מה שכתוב בתורה
תנאו קיים	תנאו בטל ²	הנ"ל בדבר שבממון

בבא מציעא דף צ"ד ע"ב – צ"ה ע"א.

באיזה נזיקין חייבים השומרים, ומה מקורם?

הקדמה:

פרשה ראשונה (שמות כב: ו - ח) – שומר חנם (ש"ח)⁵

פרשה שניה (שמות כב: טי - י"ב) – שומר שכר (ש"ש)⁵

פרשה שלישית (שמות כב: י"ג - י"ד) – שואל

פרשה רביעית (שמות כב: יד) – שוכר

שוכר	שואל	שומר שכר	שומר חנם	
חייב (ק"ו מש"ח) ⁶	חייב (ק"ו מש"ח) ⁶	חייב (ק"ו מש"ח) ⁶	חייב (על כל דבר פשע פסוק ח') ⁷	פשיעה
מחלוקת ⁸	חייב (ק"ו מש"ש)	חייב (ק"ו מגניבה) ⁹	פטור ¹⁰	אבידה ¹¹
מחלוקת ⁸	חייב (ק"ו מש"ש)	חייב (פסוק י"א)	פטור (פסוק ז')	גניבה
פטור (פסוק י"ד)	חייב (פסוק י"ג)	פטור (פסוק ט')	פטור ¹² (ק"ו מגניבה)	שבורה ומתה
פטור (ק"ו משבורה ומתה)	חייב (נשבר או מת פסוק י"ג ¹³)	פטור (פסוק ט')	פטור (ק"ו מגניבה)	שבויה ¹⁴

¹ כן משמע בסוגיין, ודלא כרש"י בגיטין דף ע"ה ע"א ד"ה משום דס"ל דגם רבנן דר"מ מודים שצריך תנאי קודם למעשה (תד"ה אימא).

² מלבד היכא שמעיקרא לא שעבד נפשיה בדבר ד"איתא לחצאין", כגון בשומרים, שיכול להתנות מעיקרא שלא לשעבד נפשיה להתחייב בכל חיובי השומרים, משא"כ קדושין שאינם לחצאין.

הוסן ע"י סוכל עיין הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

⁵ אינו מפורש בקרא דפרשה ראשונה בש"ח ושניה בש"ש, אבל מדחייב בפרשה שניה בגניבה ואבידה חזינן דיש לו יותר חיובי שמירה מהשומר הראשון, ובע"כ הראשון שמר בלי שכר והשני בשכר.

⁶ כן מבואר בגמ' בדף צ"ה סע"א.

⁷ כ"כ רש"י בדף צ"ה ע"א ד"ה אשומר חנם (אף דפשטיה דקרא לכאורה לא מיירי בהכי, ערש"י עה"ת). ובאחרונים (עי' אבן האזל וכו') העירו דמדברי הרמב"ם (הל' שכירות א: ב: ג:) משמע שחיוב השומרים על הפשיעה הוא מסברא ולא מקרא, מדנתן לו הבעלים ממונם וסמכו עליו שישמרנה וסילקו שמירתם ממנו ע"י הבטחת השומר (וזה כחיוב הערב שבא ע"י שהוציא המלוה ממונו ע"פ דברו, וכמש"כ הריטב"א בב"מ צט. ד"ה רב אמר). אבל בסוגיין (דף צ"ה סע"א) משמע שהוא מקרא דשומר חנם כדפירש"י וכן הוא להדיא בירושלמי שבועות ז: א.

⁸ נחלקו ר' יהודה ור' מאיר אם השוכר דינו כש"ח או כש"ש לגבי גניבה ואבידה, דאינו מפורש בקרא.

⁹ בגמ' מבואר דלמ"ד לא דברה תורה כלשון בני אדם, הלכה זו נלמדת גם מקרא ד"אם גנב יגנב", ומילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא, (ועי' לקמן הערה הבאה).

¹⁰ הלכה זו פשוטה ומבוארת במשנה דף צ"ג ע"א, ובכמה מקומות. מיהו, לא מצאנו לה לא בגמ' ולא בראשונים מקור, דשמא לא פטרה התורה שומר חנם אלא מגניבה דקרובה לאונס, ולא מאבידה שקרובה לפשיעה כמבואר בסוגיין (ועי' בהערה הבאה), וצ"ע. וכבר עמד על זה במעין החכמה (ומה שתי' במצפה איתן שנלמד מקראי דב"ק דף ס"ג ע"ב המלמדים שפטור שומר חנם הטוען טענת אבידה מכפל, ליתא, דקרא איצטריך לפטור הטוען טענת אונס, כמבואר ברש"י בב"ק דף נ"ז ע"א ד"ה לסטים, וגם לפטור הטוען טענת גזלן).

וראיתי בש"מ בשם ר' שניאור שהקשה כעין זה, מנלן לפטור אבידה בבעלים בש"ש, הא לא כתיבא בקרא (למ"ד דברה תורה וכו'), וא"כ אין ללומדו משואל ע"י וי"ו מוסף. ותירץ דאף למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם מודה הכא, כיון דאיכא ק"ו, דדרשינן גנב יגנב לרבות אבידה, וא"כ כתיבא שפיר אבידה בקרא דש"ש. (ואף שהגמ' אמרה שאין שום צורך בכתיבת אבידה בש"ש, ומילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא, ע"ש בש"מ, י"ל דה"ק, אין סיבה לכתוב אבידה בקרא **דחיובא** דש"ש, ואי לפטור אבידה בבעלים, הו"ל לכותבו בקרא דש"ח דמיירי **בפטורא**, ולכתוב "אם גנב יגנב מבית האיש" לרבות אבידה לפטורא בש"ח, וממילא ש"מ דכל הפוטר בגניבה לש"ש, כגון שמירה בבעלים, פוטר גם באבידה, ודו"ק). ולפי"ז יש ליישב גם קושייתנו, מנין לן שש"ח פטור באבידה, דלכו"ע אבידה הוקשה לגניבה מקרא דגנב יגנב (שנאמר בשומר שכר), וכיון שש"ח פטור בגניבה, ה"ה באבידה (מ. קורנפלד).

¹¹ אבידה חמורה מגניבה, והיא קרובה יותר לפשיעה מאונס (כיון שלא נעשה ע"י אחרים כגניבה – ריטב"א, אי"נ שלא בא ע"י אונס שינה וכדומה כגניבה – ראב"ד בש"מ).

¹² כן הוא פשוט, אף שאינו מפורש בסוגיין.

¹³ אונס דשבויה קל טפי מאונס דשבורה ומתה, שהוא אונסא דלא סליק אדעתיה (ולכן לא הו"ל לחשוב עליו ולהתנות לפטור ממנו בשעת השאלה – רש"י ד"ה שכן).

¹⁴ דל"ה צריך לכתוב "או"י לחלק (אף לר' יאשיה), דכיון דפטרו הכתוב אמתה ה"ה אשבורה לבד פטרו הכתוב, דמה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא.